

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันโลกได้พัฒนาเข้าสู่ยุคสังคมข่าวสาร การสื่อสารด้านต่าง ๆ สามารถทำได้โดยผ่านระบบโทรคมนาคมและเทคโนโลยีที่ทันสมัย

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่ง ที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยที่กำลังพัฒนาสู่ความเป็นนิคม ดังนั้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมทั้งการรับเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาเพื่อพัฒนาประเทศทำให้บริบททางสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป มีจุดสังเกตที่เห็นได้ชัดเจนคือ ความแพร่หลายของการใช้โทรศัพท์มือถือเพื่อความรวดเร็วในการติดต่อสื่อสารทางธุรกิจได้รับความสนใจและขยายตัวเป็นวงกว้างมากขึ้น เพราะความสะดวกและง่ายในการติดต่อ ตามสถิติที่คาดการณ์ไว้ในวงธุรกิจการใช้โทรศัพท์มือถือในปี 2536 มีมากถึง 289,000 เครื่อง และปี 2537 ตัวเลขผู้ใช้โทรศัพท์เพิ่มขึ้นเป็น 337,000 เครื่อง

ประกอบกับประเทศไทยเป็นสังคมประชาธิปไตย ที่ยึดมั่นในเสียงข้างมากของสังคมการเมือง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมสื่อสารเปลี่ยนไป รวมทั้งความสามารถทางเทคโนโลยีที่ทันสมัยมีความสะดวกมากขึ้น การสื่อสารสมัยใหม่ได้เปิดทางให้ประชาชนมีสิทธิ์มีส่วนร่วมโดยตรงในการตัดสินใจทางการเมือง ดังนั้นกระบวนการทางการสื่อสารจึงเปลี่ยนไปเป็นแบบ Transactional View คือ เป็นระบบการสื่อสารที่กระจายไปทุกทิศทางการส่งผ่านข้อมูลและการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารมีปฏิสัมพันธ์กันตลอดเวลา เมื่อข้อมูลข่าวสารมีมากขึ้นการกระจายของข่าวสารย่อมมีมากขึ้น ในสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ โดยเฉพาะปัจจุบันนี้สื่อมวลชนได้เปิดโอกาส ให้ผู้รับสารเลือกเปิดรับและเข้ามามีส่วนร่วมโดยผู้รับสารเป็นผู้กำหนดขึ้นเอง

สถานีวิทยุที่เป็นสื่อมวลชนที่เปิดกว้างให้ประชาชนมีสิทธิ์แสดงความคิดเห็นอันเปรียบเสมือนเวทีที่ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการแสดงออกซึ่งประชาธิปไตยอย่างเต็มที่คือสถานีวิทยุ จส.100 ก่อตั้งเมื่อ 2 กันยายน พ.ศ.2534 มุ่งเน้นไปในด้านข่าวสารและการจรรยา

โดยเฉพาะ จส.100 เป็นสถานีวิทยุแห่งแรกในประเทศไทยที่เสนอเฉพาะข่าวสารและจรรยา แต่เพียงอย่างเดียวเฉพาะด้าน ซึ่งเป็นลักษณะที่แตกต่างไปจากสถานีวิทยุอื่น ๆ ซึ่งเป็นการเสนอรายการ ประชาชนให้การยอมรับและการเป็นที่นิยมเพราะโทรทัศน์ที่เข้ามารายงานแล้ว ไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น โดยมีหน่วยงานองค์การโทรทัศน์ การสื่อสารแห่งประเทศไทย กรมตำรวจ กองทัพบก และหน่วยราชการ กรุงเทพมหานคร รวมทั้งหน่วยงานอื่น ๆ ให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่

จึงเป็นการเปิดโอกาสกว้างสำหรับประชาชนโดยทั่วไปให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ประกอบกับมีระบบสมาชิกซึ่งเป็นการรวมกลุ่มผู้ฟังที่ต้องการรวมกันเพื่อสังคมต่อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมโดยเน้นปัญหาในกรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑลหรือปัญหาระดับประเทศที่เกี่ยวข้องกับประชาชนส่วนรวม ถือได้ว่า จส.สนทนาทางสถานีวิทยุ จส.100 คือ บทบาทใหม่ของสื่อมวลชนที่ทำหน้าที่เฉพาะด้านคือ การรายงานข่าวสารและการจรรยา นอกจากนี้ยังมีรายการสำหรับแสดงความคิดเห็นโดยเฉพาะคือ รายการ จส.สนทนา เวลา 21.30-24.00 น. ทุกวันตั้งแต่วันจันทร์-อาทิตย์ จึงเป็นที่น่าศึกษาว่า วาทกรรม (Discourse) ในรายการ จส.สนทนา การติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ดำเนินรายการและผู้ต้องการร่วมในการสื่อสารมีการสร้างความหมาย ถ่ายทอดหรือส่งผ่านความหมายกันอย่างไร และ จส.สนทนาเป็นเวทีแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีจริงหรือไม่

ด้วยจิตสำนึกของผู้ทำวิจัยต้องการพิสูจน์บทบาทใหม่ของ จส.100 โดยเฉพาะรายการ จส.สนทนาในฐานะที่เป็นสื่อมวลชน ซึ่งเป็นที่พึ่งของประชาชนเสมือนตลาดเสรีแห่งความคิดเห็น ดังนั้นการวิเคราะห์วาทกรรมโดยใช้กรอบทฤษฎีและแนวคิดต่าง ๆ เพื่อศึกษาบท (Text) และบริบท (Context) มีปฏิสัมพันธ์กันทำให้เกิดวาทกรรม (Discourse) ที่สร้างความหมายกับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมมากขึ้น เพื่อประโยชน์ต่องานวิจัยที่อาจมีการศึกษาในโอกาสต่อ ๆ ไปในอนาคต

ปัญหานำวิจัย

ลักษณะและจุดมุ่งหมายของวาทกรรมในรายการ จส.สนทนาว่าเป็นเช่นไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบลักษณะและรูปแบบของการปฏิบัติการวาทกรรม (Discourse) ในรายการ จส. สันทนา
2. เพื่อทราบจุดมุ่งหมายของการปฏิบัติการวาทกรรม (Discourse) ในรายการ จส. สันทนา

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะจำกัดขอบเขตของการศึกษาข้อมูลเฉพาะการสนทนาทางสถานีวิทยุ จส.100 คือ รายการ จส. สันทนา เวลา 21.30-24.00 น. ทุกวัน ระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 25 กรกฎาคม ถึง วันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ.2535 รวม 31 วัน

ข้อสันนิษฐาน (Proposition)

1. รายการ จส. สันทนาได้รับความนิยมจากผู้ฟัง เนื่องจากเปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรีและเทคโนโลยีสมัยใหม่ทำให้สะดวกในการติดต่อสื่อสาร
2. วาทกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในรายการ จส. สันทนา ส่วนใหญ่เกิดจากการสร้างความหมายโดยตรง (Denotation) มากกว่าความหมายแฝงหรือโดยนัย (Connotation)
3. การแสดงความคิดเห็นของผู้ร่วมทำการสื่อสารอยู่ภายใต้บริบท (Context) ของวาทกรรมที่เคยเกิดขึ้นมาแล้ว ทำให้มีการถ่ายทอดและส่งผ่านความหมายของเรื่องที่สนทนาได้ง่ายต่อความเข้าใจ (Intertext)
4. วาทกรรมในรายการ จส. สันทนาเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างบท (Text) กับบริบท (Context) ภาษาได้สภาพการณ์และเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้ร่วมทำการสื่อสาร

นิยามศัพท์

1. Forum หรือเวทีแสดงความคิดเห็นในที่นี้หมายถึง รายการ จส. สันทนา เวลา 21.30-24.00 น.

2. วาทกรรม หมายถึง การวิเคราะห์กิจกรรมทางภาษาที่เกี่ยวข้องกับบริบททางการสื่อสารที่ภาษาได้ถูกนำมาใช้

3. ความหมายโดยตรง (Denotation) หมายถึง ความหมายที่เกิดจากความจริง โดยคนส่วนใหญ่รับรู้และตีความหมายในสัญญาณนั้น ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจตรงกันของตัวหมาย (Signifier) และตัวหมายถึง (Signified)

4. ความหมายแฝงหรือโดยนัย (Connotation) หมายถึง ความหมายที่เกิดจากการตีความสัญลักษณ์ (Sign) ที่ทำให้เกิดความหมายโดยทางอ้อม ซึ่งอาจมาจากการเปรียบเทียบ เปรียบเปรย อุปมาอุปไมย

5. สัญลักษณ์ (Sign) ประกอบด้วย ตัวหมาย (Signifier) และตัวหมายถึง (Signified)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงราชการ จส. สันทนา
2. เพื่อเป็นข้อมูลแก่หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในการโต้แย้ง แสดงเหตุผลในรายการประเภทนี้ต่อไป
3. กระตุ้นให้เกิดความสนใจ เพื่อใช้เป็นแนวทางการวิเคราะห์วาทกรรมในเนื้อหาประเภทอื่นของสื่อมวลชน